מטות-מסעי
אשי ישראל

השיעור השבועי מפי מורינו
הרה"צ רבי יצחק לעזער שליט"א
בעל מחבר - תוך הנחל ושיחות מוהרא"ש

גיליון תכ"ח

ניתן להאזין לשיעור בכל יום רביעי בשעה 22:10 בטלפון:077-2612984 שלוחה 9

חסדי ה' יתברך, אנחנו אוחזים בפרשת **מטות מסעי**, השבוע השני של **ימי בין המצרים**, **ושבת מברכין חודש מנחם אב**, והם ימים מאד מסוגלים להתקרב להקב"ה!

רבינו הקדוש הוא המלמד של נשמות ישראל, והוא מלמד אותנו איך להפוך את תכלית הירידה לתכלית העליה, ודוקא בזמנים כאלו, שנראה לאדם שהם ימים של צער ואבל, ואכן בוודאי שצריכים לשמור על ההלכות של ימים אלה, אבל בפנימיות האדם זה לא אמור להביאו לעצבות, כי זה **אסור בהחלט!**

בגנותה של העצבות, אנו מוצאים בדברי רבינו ז"ל לשון שלא מוצאים בשום מקום אחר בספרי רבינו, אומר רבינו (ליקו"מ ח"ב סי' מח): **וְדַע, שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לִכָּנֵס בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי תֵּכֶף הִיא עֲבֵרָה גְּדוֹלָה כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עַצְבוּת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי 'עַצְבוּת הִיא סִטְרָא אָחֳרָא, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹנֵא אוֹתָהּ**; לשון חריפה נוקט פה רבינו, שהקב"ה '**שונא**' את העצבות, כביכול!

אתה רוצה לחזור בתשובה? אתה מכיר באמת עשית בעבר ואיך עברו עליך החיים ואתה רוצה לחזור בתשובה? אדרבה! אבל שלא יהיה מתוך עצבות... והלימוד הזה מונח בדברי הפסוק כשיוסף הצדיק פגש את אחיו (בראשית מה, ה): "**וְעַתָּה אַל תֵּעָצְבוּ**"; כי הנה בפסוק שלפני כן כתיב: "**וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרָיְמָה**", ואומר המדרש: '**פרחה נשמתם**'; והבינו שעליהם לעשות תשובה על זה, כי הרי עבר מה שעבר על יוסף הצדיק באלו עשרים ושתים השנים מאז שמכרוהו.

ומה אומר להם יוסף הצדיק – 'צדיק יסוד עולם'? "**וְעַתָּה אַל תֵּעָצְבוּ**" – אל תהיו עצובים! ולא לחינם פתח במילה "**וְעַתָּה**", כי חכמינו הקדושים אומרים: '**אין ועתה אלא לשון תשובה**'; ומדוע

'**ועתה**' לשון תשובה? לפי לימודי רבינו מובן מאד, כי רבינו מלמד אותנו ש'**תשובה**' צריכה להיות "**מעכשיו**"! **אדם שרוצה לחזור בתשובה, הוא צריך לדעת 'אני מתחיל מהרגע הזה! "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ" – נולדתי עכשיו, ואין לי שום עבר כלל!**

ואדם תמה: 'אז איך אתקן את מה שעשיתי?' **אתה תתקן ע"י שתהיה עכשיו כתינוק שנולד!** אמנם הגוף שלך כבר היה באיזה מקום, ואתה מסתובב כבר בזה העולם כזמן שלפי הגיל שלך – עשר, עשרים, שלושים, ארבעים, אבל עכשיו נולדת מחדש! אמנם הגוף כבר נולד לפני זמן-מה, אבל הנשמה שלך נולדה מחדש! ואם אתה תתחיל באמת את החיים שלך מחדש, זה יהיה התיקון הכי גדול של העבר!

חכמינו הקדושים אומרים, שעיקר התשובה היא "באותו מקום, באותו זמן ובאותה אשה" (יומא פו:), אתה מגיע לאותו מקום שהיית, ועכשיו אתה לא עושה את מה שעשית אז, מה הכוונה? זה בדיוק העניין: עכשיו נולדת מחדש, יש לך נשמה חדשה, אמנם הגוף לכאורה אותו דבר, בני-אדם אומרים: 'אני מכיר כבר את האדם הזה, אני מכיר אותו הרבה שנים'... הוא מכיר את **החיצוניות** – את הגוף, הם לא יודעים מה קורה **בפנימיות** – בתוך הלב והמוח שלך, מי מכיר את זה?... עדיין לא חידשו מכשיר שיוכל לדעת ולקלוט מה קורה בתוך מוח מחשבה של בן-אדם... את צורת המוח הם רואים, אבל מה קורה בפנים, ברוחניות – את זה הם לא רואים... אז גם את אתה '**מכיר**' את אותו אדם, זה רק את הגוף שלו, אך מצד הנשמה – הוא כבר אדם חדש...

והנה הגוף הזה מגיע לאותם מקומות שהיית בהם בזמן הקודם – באותו מצב ובאותו בניסיון, ועכשיו אתה מתנהג בצורה אחרת לגמרי... **זו נקראת תשובה אמיתית!** ובזה תיקנת את כל העבר... אתה הרי צריך לתקן את העבר שלך – שעשית 'כך וכך', ונכשלת במה שנכשלת, אז הקב"ה מסובב עם האדם שהוא יגיע לאותו מצב – אותו מקום, אותו זמן, אותם דברים, ועכשיו הוא מקיים את רצון ה', עומד חזק בניסיון, ולא נופל בדעתו כלל; זו נקראת '**תשובה אמיתית**'!

ומזה מובן מאד העניין של '**אין ועתה אלא לשון תשובה**', כי אם אתה רוצה לחזור בתשובה, תדע: '**מעכשיו**!' ואת זה יוסף הצדיק מגלה לאחיו, שהנה עשיתם לי מה שעשיתם, והרי עבר

הרבה על יוסף הצדיק בחייו, ובפרט בעשרים ושתיים השנים שהיה במצרים – איזה קושי עבר עליו! אבל הוא החזיק מעמד, ונעשה "משנה למלך", והם רואים אותו עכשיו במעמדו, ואינם יודעים **'איך נזכה לחזור בתשובה על מה שעשינו?'... אז הצדיק אומר להם: 'אתם תחזרו בתשובה אם תתחילו מעכשיו – 'ועתה'! תפתחו "דף-חדש" בחיים! תחפכו את הכל אל הקדושה!'.**

זה הלימוד של רבינו, שרבינו נותן לנו את הכח הזה – אף-פעם לא להסתכל אחורה, אלא רק **'מעכשיו'** – 'מה **עכשיו** אני יכול לעשות', ובזה תתקן כבר את כל העבר שלך...

ומעתה נוכל להתבונן בדברי רבינו ז"ל, בליקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ס"ז; התורה הזאת היתה תורה של 'שבת בראשית', ועל-כן רבינו עושה שם קשר בין סיום התורה לתחילתה: "בראשית – לעיני כל ישראל", ובתורה זו מדבר רבינו על כל ענין חורבן ביהמ"ק ובנין ביהמ"ק:

רבינו מכנה את חורבן ביהמ"ק **'מאורי אש'**, כי הביהמ"ק נחרב בדרך של **'שריפה'** בעוונותינו, ואומר רבינו שיש **'מאורי אור'** – אלו הצדיקים, שהם מהפכים את ה**'אש'** ל**'אור'**. ואכן, פעולת האש היא להרבות את האור, אם משתמשים בו במידה הנכונה – זה מאיר מאד, אבל כמובן, אם לא שולטים על האש הזאת – היא שורפת, ה' ישמור. אומר רבינו: החורבן הוא **'מאורי אש'**, ובנין ביהמ"ק – שהוא לימודי הצדיקים וגילוים – הוא **'מאורי אור'**.

ורבינו מזכיר שם לשון נפלאה מאד, שכדאי מאד לחזור על זה בפרט בימים אלה, כדי שנבין מהו עניינם של אלו הימים שעומדים אנו באמצעם [היום כ"ו תמוז, ובשבת זו מברכים חודש מנחם-אב, נמצא שאנחנו ממש באמצע ימי 'בין המצרים'], ועלינו להבין מהם הימים האלו, ומה עלינו **להרוויח** על-ידי ימים אלו, איך אנחנו צריכים לתקן – להפוך את ה'מאורי אש' ל'מאורי אור', ודייקא בזמנים אלו, שבהם מתאבלים ומקוננים על חורבן ביהמ"ק:

אומר רבינו: "וְהִנֵּה מַה שֶּׁעָבַר אַיִן" – מה שהיה כבר, זה 'אַיִן', וכפתגם העולם: **'הֶעָבָר אַיִן, הֶעָתִיד בֵּינְתַיִם, וְהַהֹוֶה כְּהֶרֶף עַיִן'**; וזו ידיעה חשובה מאד לאדם לדעת תמיד: **'הֶעָבָר אַיִן, הֶעָתִיד בֵּינְתַיִם'** – נמצא ששניהם לא רלוונטיים עכשיו... **'וְהַהֹוֶה כְּהֶרֶף עַיִן'**

– הזמן שאתה נמצא בו עכשיו, הוא עובר 'כהרף עין', ומה שתזכה לחטוף עכשיו – זכית!

זה מה שאומר רבינו: "**וְהִנֵּה מַה שֶּׁעָבַר אַיִן**"; ורבינו מדבר כאן גבי ביהמ"ק, שמקוננים ומתאוננים על חורבן ביהמ"ק, אז רבינו מסביר לנו איך ניגש לכל העניין הזה: **אתה בוכה, ממש מוריד דמעות, אבל על מה הבכיה שלך? על מה אתה בוכה בדיוק?** אתה מזכיר ש'היה ביהמ"ק', אבל על מה אתה בוכה 'עכשיו'?... הלא "**מַה שֶּׁעָבַר, אַיִן**"...

וממשיך רבינו: "**כִּי כְּבָר נִשְׂרַף בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ**" – אם־כן, על מה אתה בוכה?... וכפתגם העולם: '**לא בוכים על חלב שנשפך**'; היה לך כום מלאה בחלב, וזה נשפך... אתה תתחיל לבכות על שזה נשפך? זה כבר שפוך ונבלע באדמה... ומה תרוויח מהבכי שלך? שום דבר...

זה מה שאומר רבינו: "**וְהִנֵּה מַה שֶּׁעָבַר אַיִן, כִּי כְּבָר נִשְׂרַף בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ**"; ממשיך רבינו: "**אַךְ כָּעֵת**" – רבינו פעם אמר שיכולים לדקדק בלשונו כמו בפסוק במקרא. אכן, את הלשונות האלו ר' נתן כתב אחר הסתלקות רבינו, כי זו תורה בחלק ב' של ליקו"מ, אבל כל מילה של רבינו היא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים! והנה רבינו מזכיר פה הלשון "**אַךְ כָּעֵת**", ואת המילה "**כָּעֵת**" אנו מוצאים בפרשת בלק, בתוך הדברים שרצה בלעם לקלל – והקב"ה הפך את הקללה לברכה, ויצאו רק ברכות – אמר בלעם (במדבר כג, כג): "**כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל**" – לזרעו של יעקב אבינו אין שום קשר עם כל־מיני נחשים, ו'נחשים' בפשטות הכוונה על ענייני כישוף וחזיונות וכו', שכל אלו הדברים באים מהסטרא־אחרא, והמקור לכל זה מגיע מהנחש הקדמוני, ולעם ישראל אין שום שייכות לזה – "**כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל**" – כל ענייני הקסמים, הכל שטות! מי שחזק באמונה – לא שולט בו שום דבר מזה, וכמו שמובא בדברי חכמינו הקדושים (חולין ז:), שרצתה אשה לעשות כשפים לרבי חנינא בן דוסא, ואמר: "**אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ**", ונתבטל הכשוף לגמרי! אפילו שהיא היתה מכשפה, כי יש כאלו מכשפות ה"י שיודעות בזה, כי אכן יש בזה חכמה, אבל לא־כן אצל מי שהוא חזק באמונה, וכמו שאמר ר' חנינא: 'אין עוד מלבדו', ושום דבר לא פעל! זה כח האמונה, ששומר על האדם מן הכל! וזהו "**כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל**".

מסיים הפסוק: "**כְּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל**"; מהו "**כְּעֵת**"? תחילה אנו מבינים שמונח בזה רמז להמובא לעיל בעניין '**אין ועתה אלא לשון תשובה**', כי '**כְּעֵת**' היינו '**עֵת**', שזה פירוש "**כעת**" – '**עכשיו**'! שאדם זוכה לדעת '**ברגע זה, עכשיו, אני חוזר בתשובה**!'. ומהו "**כְּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל**"? אומרים חכמינו הקדושים (מובא בדברי רש"י שם), שיבוא זמן, שגם מלאכי מעלה יבואו לעם ישראל וישאלו "מה פעל אל"! יבוא המלאך וישאל יהודי: 'תגיד לי מה הקב"ה עושה... תגלה לי!'... מלאכים, שהם 'שכליים נפרדים', ונמצאים בשמים, אין להם גוף גשמי כאן בזה העולם, אך תגיע כזאת עת וזמן – "**כְּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל**", 'יעקב' ו'ישראל' מרמז גם על אנשים פשוטים, כי עפ"י רוב, האנשים הפשוטים מכונים 'יעקב' – לשון 'עקב', והגדולים החשובים מכונים 'ישראל', אך יבוא כזה זמן, שייאמר הן 'ליעקב' והן 'לישראל' "**מַה פָּעַל אֵל**" – 'תגלה לנו מה הקב"ה עושה'... **מלאכים!**

וחכמינו הקדושים אומרים על זה (ירושלמי שבת פ"ב; מובא בדברי רבינו בליקו"מ ח"ב סימן א): '**עֲתִידִין צַדִּיקִים, שֶׁיִּהְיֶה מְחִיצָתָן לִפְנִים מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת**'; וההסבר בזה הוא פשוט (מבואר בדברי ר' נתן בכמה מקומות): 'מלאך' הוא אכן גבוה וגדול, חתיכה של אלקות, חתיכת אש [מלאכים הם 'מלאכי אש'], אבל הם לא היו כאן בזה העולם מלובשים בגוף גשמי, ולא עברו את כל הניסיונות והקשיים שיהודי עבר כשהיה בזה העולם...

אלו המלאכים שקטרגו על בריאת האדם במעשה בראשית: רבש"ע, למה לך לברוא את האדם? הלא הוא 'עתיד למחטא קמך' – הוא עתיד לחטוא! למה צריך לברוא אותו?... אמר הקב"ה: 'וכי לחינם נקראתי חנון?'... **אני בורא אותו, ואני יודע שהוא לא יהיה כבר מהתחלה כ"כ מושלם, אבל זו הרחמנות שלי! אני בורא אותו, ואני מחכה שהוא יחזור בתשובה!**

וכתוב שמות שני המלאכים שקטרגו – עזא ועזאל, ושלח אותם הקב"ה לזה העולם – 'אני רוצה לראות מה תעשו פה'... וכבר כתוב בפירוש בפרשת בראשית מה הם עשו, וקלקלו מאד, ה' ישמור... ואיתא בזוהר הקדוש, שהמקום שאליו היו שולחים את השעיר ביוה"כ, ונקרא '**עֲזָאזֵל**', הוא המקום של שני אלו המלאכים שקטרגו על עם ישראל – 'אתם קטרגתם על

עם ישראל, וראיתם מה אתם עשיתם? עלכן ביום כיפורים, שאנחנו מכפרים על עוונות עם ישראל, דייקא לשם שולחים את השעיר, זה שלכם!'...

זהו 'עֲתִידִין צַדִּיקִים, שֶׁיִּהְיֶה מְחִיצָתָן לִפְנִים מִמַּלְאָכֵי הַשָּׁרֵת', והמלאכים ישאלו אותם "מַה פָּעַל אֵל"... מדוע? כי אדם שנמצא כאן בזה העולם, ויש לו יצר הרע, ולא רק יצר הרע אלא גם הוא נכשל ונפל, הוא 'לא נברא מלאך' – כמו שהעולם אומרים, אלא 'הוא נברא בן אדם', והתגבר עליו יצרו, והיצר הרע ג"כ הוא סוג של מלאך הלוחם בקרבו תמיד, והנה אדם לא זכה להתגבר... ובפרט לפני שיש לאדם את היצר הטוב – עד הבר-מצוה – הוא צריך רחמים רבים שיהיה שמור, וכן אח"כ, לוקח זמן עד שמגיע לשלימות הדעת, והנה הוא לא נזהר לגמרי, ונפל ונכשל... מה עושים עכשיו? התשובה מונחת בתוך השאלה: "עושים 'עכשיו'"!... אדם מתחיל 'מעכשיו'! "פֶּתַח"! שזהו, כאמור, כל הסוד של 'אין ועתה אלא לשון תשובה' – אתה מתחיל 'עתה'! ובזה אתה מתקן את הכל... כי אתה מראה שאפילו אחד שיש לו גוף גשמי, יש לו כח להפוך את הכל אל הקדושה, ולחזור ולתקן את הכל, וכנ"ל – "באותו מקום, באותה אשה, באותו זמן", הוא חוזר להכל, ועכשיו הוא אדם חדש!

והזכרנו את כל זה מחמת לשון רבינו פה, בתורה ס"ז, גבי חורבן ביהמ"ק: "מַה שֶּׁעָבַר אַיִן" – מה שהיה, היה! "כִּי כְּבָר נִשְׂרַף בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ", וממשיך רבינו: "אַךְ פֶּתַח"; ויכולים לשבת ולדרוש על כל מילה וכל אות של רבינו, אך מן השמים שאנו מזכירים זאת, שהנה רבינו מחבר בין המילים "אַךְ – פֶּתַח", וכידוע 'אַךְ' הוא השם של תשובה, כי א"ך עולה כמספר שם אהי"ה שהוא שם התשובה (ליקו"מ ח"א סי' ו), שענייני של השם אהי"ה הוא ג"כ העניין האמור: 'אני מתחיל מעכשיו!'... רבינו מסביר שהשם אהי"ה הוא שם של תשובה בגלל שהפירוש של המילה 'אֶהְיֶה' הוא: 'אֲנָא זְמִין לְמֶהֱוֵי' – אני זמין ומוכן להיות! אמנם אני עדיין כלום, אני עכשיו הרהרתי בתשובה, ואני רוצה פעם ולתמיד לזרוק את כל השטויות, כל השיגעונות, כל החיים המבוזים שלי! ברגע זה החלטתי! ואכן, זה לא דבר קל שאדם יזכה כך להגיע לכזה ישוב הדעת ולהחליט: 'אני זורק את השטויות שלי!'... כי יש לבני אדם שיגעונות, ה' ישמור!

רבי נתן הקדוש אמר כזה דיבור: ׳**כָּל הָעוֹלָם מְשֻׁגָּעִים**׳ – כי יש לבני אדם שיגעונות... אבל רבי נתן לא סיים בזה את המשפט, אלא המשיך ואמר: ׳**וְגַם אֲנִי**׳; ובזה כבר ניחם אותנו ר׳ נתן... אבל לא גמר בזה, אלא סיים ואמר ר׳ נתן הקדוש: ׳**אַךְ מָה הַהֶבְדֵּל בֵּינִי לְבֵין כֻּלָּם? אֲנִי הִפְרַחְתִּי חָכְמָה; אֲנִי הִפְרַחְתִּי מְשֻׁגָּעוּת עִם שֵׂכֶל אֲמִתִּי... זֶה הַחִלּוּק!**׳. רבי נתן הכיר את רבינו ז״ל, וזה כבר משהו אחר לגמרי... ואני כבר לא מפחד... כי גם אני בן אדם כמו כולם, כולם משוגעים... אבל מה היחום שלי? היחום שלי שאני הכרתי מישהו בריא, עם שכל אמיתי ומושלם! ורבי נתן אכן ׳**הכיר**׳ את רבינו, הוא הגיע לרבינו, וראה על רבינו ״**כִּי זֶה כָּל הָאָדָם**״ – ׳**כל העולם כולו נברא בשביל לצוות לזה**׳, והתקרב והכירו באמת! וזה שאמר ׳**אֲנִי הִפְרַחְתִּי חָכְמָה**׳...

הבה ונתבונן: מה הבעיה של משוגע? שהוא אומר: ׳**אני משוגע? מה פתאום... אני בסדר!**׳... ומי שמנסה להסביר לו את שיגעונו, הוא מיד מגיב: ׳**כך אתה מדבר אליי? אתה המשוגע!**׳... והוא לא מבין כמה **הוא** משוגע... ואי–אפשר לרפאות בן אדם כזה, איך תרפא אותו?... הוא אומר לכולם – לפסיכיאטר: ׳**אני בריא, מה אתם רוצים ממני?**׳... ואם יכולים לפעול אצלו שיקח כדורים – כולי האי ואולי יכולים לעזור לו קצת...

וזו שיחה מפורשת בשיחות הר״ן, שאמר רבינו (סימן סז): ״**עִקַּר שִׁגָּעוֹן שֶׁל כָּל הַמְשֻׁגָּעִים הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁהוּא אֵינוֹ צַיְית וְשׁוֹמֵעַ לְדִבְרֵי הַבַּעֲלֵי שֵׂכֶל. כִּי הַמְשֻׁגָּע אִם הָיָה שׁוֹמֵעַ וְצַיְית לְדִבְרֵי אֲחֵרִים שֶׁהֵם הַבַּעֲלֵי שֵׂכֶל, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה מְשֻׁגָּע כְּלָל**״; כי מיד כשאדם מבין שהוא צריך לקבל טיפול, הוא כבר יכול להתרפא, אך כל זה בתנאי שהוא מציית למה שאומרים לו. כי אכן יש כאלה שהולכים לטיפול, אבל אם הוא הולך בתור אחד שרק ׳שומע׳ ולא מוכן כ״כ לציית – איך יתרפא?... משא״כ אם אתה הולך לטיפול בהכרה שלימה שאתה לא שפוי בדעתך, וחסר לך הרבה, ואתה מוכן לשמוע ולציית! לדעת ׳**אני לא יודע כלום, ואני מציית למה שהחכם אומר!**׳.

ר׳ נתן אמר, שכשהוא התקרב לרבינו, הוא זרק את השכל שלו לגמרי! **איזה שכל קדוש היה לר׳ נתן!** ר׳ נתן היה רק בגיל עשרים ושתיים[1], וכבר היה בקי בכל הש״ס! הוא היה עובד ה׳,

1. ר׳ נתן התחתן בגיל הבר-מצוה, אז הוא כבר היה נשוי כמה שנים ב״ה...

מקורב להרבה צדיקים, והיה חכם עצום! **והוא לקח את השכל הגדול והקדוש הזה – וזרק אותו! ׳אני לא צריך אותו!׳...** ואמר: **׳אַחַר שֶׁהוֹרַקְתִּי אֶת שִׂכְלִי לְגַמְרֵי, הִנֵּה רַבֵּנוּ אָמַר אֵיזֶה דִּבּוּר – קִבַּלְתִּי חֲתִיכַת שֵׂכֶל!׳...** וזו ׳עבודה׳, זה לא דבר קל... שאדם כזה יזרוק את שִׂכְלוֹ?...

ונדגיש שוב: לא מדברים מאדם ששכלו מלא בטינוף, ח׳ ישמור, אלא מדברים משכל מלא בקדושה ותורה... אבל מיד כשראה את רבינו ושמע את דיבוריו הקדושים – הוא ראה שזה לא מֵעָלְמָא הָדֵין, זה לא מזה העולם, זה מעולם אחר לגמרי... ועל זה הוא היה חכם אמיתי, כי הוא הבין מהי ׳סחורה טובה׳, ובזה עזרה לו החכמה שלו, כי בלי דעת ושכל – אדם לא יבחין בזה... הרי לפני שהתקרב, היה ר׳ נתן אצל הרבה צדיקים גדולים של אותו הדור – ר׳ מרדכי מקרעמניץ, ר׳ לוי יצחק מבארדיטשוב, ר׳ זושא – הוא היה אצל הרבה צדיקים! ועכ״ז, כשהגיע לרבינו, הוא ראה כזה אור פשוט – מה שלא ראה במקום אחר... ועל כן החליט: ״פֹּה אֵשֵׁב כִּי אִוִּתִיהָ״ – ׳אני רוצה להישאר פה!׳ והוא זרק את השכל שלו לגמרי, ומה שרבינו אומר – זהו זה! והוא היה אצל רבינו, וניסה לשמוע עוד ועוד!

אך בזה ישנו לימוד נחוץ מאד לבני אדם: יש החושבים, שאם הם מקורבים לצדיק, זה אומר שהצדיק צריך להגיד להם ׳**על כל דבר**׳ מה לעשות – ׳איך אני זו עכשיו׳, ׳מה אני עושה עכשיו׳ – הרי זה ג״כ מראה שחסר לו... **מצדיקים מקבלים לימודים, שהלימודים האלו מדריכים אותך לכל העניינים!**

ובשם הבעש״ט הקדוש, מפרשים את זה בדברי המשנה (אבות ו, ג): ״**הַלּוֹמֵד מֵחֲבֵרוֹ פֶּרֶק אֶחָד אוֹ הֲלָכָה אַחַת אוֹ פָּסוּק אֶחָד אוֹ דִבּוּר אֶחָד אוֹ אֲפִלּוּ אוֹת אַחַת, צָרִיךְ לְנָהוֹג בּוֹ כָּבוֹד, שֵׁכֵן מָצִינוּ בְּדָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא לָמַד מֵאֲחִיתֹפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים בִּלְבָד, קְרָאוֹ רַבּוֹ אַלּוּפּוֹ וּמְיֻדָּעוֹ״**; ולכאורה טעון הסבר, וכי מחמת שלימדו חברו ״אות אחת״ כבר צריך לנהוג בו כבוד? פירש הבעש״ט לעניין לימוד שאדם זוכה ללמוד מפי צדיק אמיתי, שהלימוד שלמד הוא ׳**פֵּרָה וְרָבָה**׳, כלומר – הצדיק אמר משהו אחד, ואם יש לך שֵׂכֶל, הדבר הזה כבר מלמד אותך לדברים אחרים, ואתה כבר מבין מעצמך איך עליך לנהוג בשאר מצבים שונים; הצדיק לא צריך להגיד איך

להתנהג בכל דבר ודבר – בכל זיז, אלא אתה מבין כבר בשכלך מה לנהוג עפ"י שקיבלת מהצדיק. כמובן, צריכים לזה הרבה סייעתא דשמיא, ואכן אם ישנם דברים לא ברורים – צריכים לברר אותם, אבל מהצדיק מקבלים את היסודות והדברים העיקריים, ומהם אדם כבר יודע איך להתנהג בשאר דברים – **'אמנם זה לא השכל שלי, אלא זכיתי לשמוע כך וכך מהצדיק, ואני מתחיל לבנות מזה'**, וכמובן מדברים על **דברים ברורים**, ואם מתעורר איזה ספק – צריכים לשאול, אבל לא שהצדיק צריך להגיד לך על כל דבר הכי קטן מה לעשות...

ומובא בדברי ר' נתן משל על זה, שיש מלח המנהיג ספינה, וכמובן – צריכים ללמוד את החכמה הזאת; בזמנינו הכוונה על נהג-רכב, שהוא צריך ללמוד את זה! יש הניגשים ומבקשים ברכה: 'תברך אותי שאעבור את הטסט', והוא לא יודע בין ימינו לשמאלו מאומה בעניין נהיגת רכב... והוא טוען: 'עשיתי את הכל מצוין, רק לא ידעתי לעשות חניה'... או שאומר: 'רק לא ידעתי לנסוע אחורה כמו שצריך'... והנה הוא אומר: 'הרב, תן לי ברכה שאני אצליח בטסט'... **אתה רוצה ברכה שתצליח, רחמנא ליצלן? אתה תנהג ברכב, ואנשים אחרים יהיו בסכנה, רח"ל... אלא מאי? אתה תלמד טוב איך לנהוג ברכב – כמה שיעורים שזה לוקח, וכשיש לך ביטחון עצמי, ואתה יודע לנהוג, אזי הקב"ה יעזור שבאמת יכירו את זה ויתנו לך רישיון...**

והנה, בימים ההם לא היו רכבים, אלא סום ועגלה, ומן הסתם גם על זה היו צריכים ללמוד איך להנהיג... ובנוסף, היו אוניות המפליגות בים ממקום למקום, ולהנהיג ספינה זו מלאכה מאד מאד קשה, ובפרט בימים ההם... בזמנינו יש לאוניות מנוע, אבל בזמנם היו צריכים להיות בקיאים בכיווני הרוחות, ושיהיו המפרשים במקומם הראוי וכו', זו חכמה גדולה!

אומר ר' נתן בדרך משל לענייננו: **הנה אדם למד את מלאכת הנהגת הספינה, והוא אכן קיבל 'תעודה' ורישיון להנהיג אוניה, והנה הוא נמצא עכשיו בלב ים, ופתאום מגיעות רוחות מכל הכיוונים – "יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת"... וכי הוא יכול אז להתחיל לצעוק ולחפש את המורה שלימד אותו את המלאכה כדי שיגיד לו מה לעשות?... בוודאי שלא! אלא מה? לימדו אותך את "היסודות" של המלאכה, ואכן עליך ללמוד את זה**

טוב, ואח"כ לקחת מכל זה לימודים למצבים מסוימים שאתה נקלע להם, כדי שגם אז תדע איך להסתדר, אפילו שהדברים האלו לא נאמרו בפירוש בעת שלימדו אותך!

זאת אומרת, לא שקיבלת רישיון ע"י ברכה שברך אותך איזה צדיק, והנה הגעת לאיזה מצב בכביש שאתה לא יודע בכלל מה עליך לעשות... אלא אתה לומד כמו שצריך, ואז אתה מקבל את היסודות, ומזה אתה לומד איך להתנהג בכל מיני מצבים מסוימים שקורים עמך...

זה המשל שמביא ר' נתן לעניין האמור: מהצדיק מקבלים את "**היסודות**", ומהם אדם צריך לקחת לימודים איך להתנהג '**למעשה**' באותו מצב שבו הוא נמצא.

הנה עוזרים לבן אדם למצוא שידוך, והוא זוכה להתחתן, כמה לימודים הוא צריך בבית! **וכי הצדיק יכול להיות אצלך כל רגע ורגע בבית ולהגיד לך 'תדבר ככה וככה', 'תגיד ככה וככה', 'אל תגיד את זה'? זה, כמובן, לא שייך... אבל הנה קיבלת לימודים איך אתה יכול לעשות שהחיים שלך יהיו חיים שמחים, שיהיה לך גן-עדן בתוך הבית, קיבלת לימודים! אז תשתמש בהם...**

כמה צריכים בבית לשמור על הדיבור, להשתמש בו רק לדברים חיוביים, לבנות את הבית, לחזק אחד את השני, בלי זה – לא ילך... **אתה שומע ב"ה את הדברים, ואתה מקבל, אז אח"כ אתה הולך הביתה, עליך לקחת את זה ולהשתמש עם זה...**

אלו הם הלימודים של הצדיקים, שהם רופאים נאמנים ומורים טובים שמלמדים אותנו 'איך' ו'מה' לעשות, ועלינו לציית...

גם הרופא, כשהוא נותן לך תרופות, וכי הוא יכול להשגיח שאתה לוקח את התרופות ומציית למה שהוא אמר לך? הוא לא יכול... הוא נתן לך 'מרשם', ואתה לא רוצה לקחת, וחושב שאתה מטעה את כולם 'אני לוקח את התרופות', ולבסוף זורק אותן, את מי אתה מטעה?! אתה חוזר לאותו מקום... הרופא אמר שלפי ידיעתו התרופות האלו יעזרו לך – את מי אתה מטעה כשאינך לוקחן?!... צדיקים נותנים לנו תרופות: לימוד התורה, תפילה והתבודדות, מידות – כל מה שצריכים לתקן, הם נותנים לנו את זה! תשמע, תקבל ותצייט –

תצליח! אלו הם הלימודים של הצדיקים...

נחזור ללשון רבינו בתורה ס"ז, שרבינו מדבר מענין **בנין ביהמ"ק**, ואומר רבינו: "**אַךְ פָּעֳתִ**", והסברנו ש'**אַךְ**' זה ענין של תשובה, שהוא כמספר שם **אהי"ה**; יש הרבה פסוקים שֶׁמּוֹרִים על העניין הזה, כגון: "'**אַךְ לֵאלֹקִים דּוֹמִי נַפְשִׁי**" (תהלים סב, ו), "**אַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל יְמֵי חַיָּי**" (שם כג, ו), ומה צריכים יותר מהפסוק "**וְהָיִיתָ 'אַךְ' שָׂמֵחַ**" (דברים טז, טו)?... אכן, בפשטות הפירוש של "**אַךְ שָׂמֵחַ**" הוא "**רק שמח**", אך לפי ענייננו שסובב והולך על ענין התשובה, כי זו התשובה הכי גדולה – שאתה מקיים "**וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ**"! – רק תהיה שמח, ואתה תזכה בעזרת ה' לעשות תשובה שלימה!

זה הענייַן של "**אַךְ פָּעֳתִ**" – '**אַךְ**' זה ענין של תשובה, ו'**פָּעֳתִ**' היינו שאנחנו מחכים שיתקיים "'**פָּעֳתִ**' יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל" – שהמלאכים ישאלו אותנו 'מַה פָּעַל אֵל'... אלו המלאכים – אין להם את כל השיגעונות האלו... **כמה בן אדם יכול להיות ככה?! מה יעזור לו לצאת מהשיגעונות שלו?!** והוא אומר 'אני בסדר'... אמנם הוא נראה יפה – עם חליפה מהודרת וכו', אבל בתוכו הוא, ה' ישמור, משוגע... אבל הוא לא מבחין בזה, הוא לא רואה ב'ראי' שככה כתוב עליו, הוא מסתכל על עצמו ואומר שהוא בסדר... **אבל אדם צריך לדעת, שאם הוא לא מקבל את לימודי הצדיקים, ולא מכניע את עצמו אל הצדיקים, הוא מסכן...** ומה התיקון? כפי שאמרנו: "**אַךְ פָּעֳתִ**" – שאתה מתחיל '**מעכשיו**' חיים חדשים! 'תן לי שֵׂכֶל שאדע מה לעשות!'...

נמשיך בלשון רבינו בתורה זו: "**אַךְ פָּעֳתִ, שֶׁחַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַפֶּה לָשׁוּב אֵלֵינוּ וְלַחֲזֹר וְלִבְנוֹת בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ**" – אילו מילים קדושות וטהורות של רבינו! אומר רבינו, שהקב"ה '**מצפה**' – כמו, להבדיל, אצל בן אדם, שהוא מצפה לקבל איזו ישועה, או מצפה לקבל איזה אדם, כך הקב"ה "**מְצַפֶּה לָשׁוּב אֵלֵינוּ וְלַחֲזֹר וְלִבְנוֹת בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ**" – הקב"ה מצפה '**לנו**'! לכאורה היה צ"ל שהקב"ה מחכה "שיבוא משיח", או "שיתגלה אליהו הנביא"... אך לא-כן נקט הלשון, אלא הקב"ה "**מְצַפֶּה 'לָשׁוּב אֵלֵינוּ' וְלַחֲזֹר וְלִבְנוֹת בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ**"...

ממשיך ואומר רבינו: "**רָאוּי לָנוּ שֶׁלֹּא לְעַכֵּב, חַס וְשָׁלוֹם, בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ**" – דהיינו, שכל אחד ידאג על עצמו:

'אני לא אהיה המעכב את בנין ביהמ"ק!'... איך? **שהבית שלי לא יהיה חָרֵב! הבית של אדם זו דוגמא למה שיש בשמים!** רבינו אומר בפירוש (ליקו"מ ח"א סי' רג): "**מִסְפּוּרֵי דִּבְרִים שֶׁל הַנְּשִׁים יְכוֹלִים לְיַדַּע מַעֲמָד הַשְׁכִינָה אֵיךְ הִיא אוֹחֶזֶת כָּעֵת, וְזֶה שֶׁכָּתוּב אֵצֶל מָרְדְּכַי** (אֶסְתֵּר ב): **"שֶׁהָיָה מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר בֵּית הַנָּשִׁים לָדַעַת אֶת שְׁלוֹם אֶסְתֵּר", וְאֶסְתֵּר הִיא הַשְׁכִינָה, כִּי מָרְדְּכַי הָיָה מַשִּׂיג זֹאת, לְיַדַּע שְׁלוֹם הַשְׁכִינָה מֵחֲצַר בֵּית הַנָּשִׁים עַל יְדֵי סִפּוּרֵי דִּבְרֵיהֶם**"; ושמענו ממוהרא"ש כמה פעמים, שכך הוא אצל כל אדם: **אם אתה רוצה לדעת את "מַעֲמָד הַשְׁכִינָה אֵיךְ הִיא אוֹחֶזֶת כָּעֵת"** (רבינו נוקט את אותה לשון הנ"ל – 'כָּעֵת', והוא המשך לכל מה שדיברנו מקודם), **תשמע בבית שלך את "סיפורי הנשים"! מה הכוונה? תשמע את אשתך! תשמע מה קורה בבית! אם אתה בא הביתה, והכל רגוע וישנה שמחה, ואפילו אם האוכל לא מוכן בדיוק כמו שרצית, ואולי הבית מהופך קצת, את זה לא כתוב שצריכים לבדוק כדי לדעת את מעמד השכינה... אלא את "סיפורי הנשים" – תשמע איך מדברות! מה המיפור שלהן!**

צדיקים אמרו בזה רמז מהכתוב אצל בנות צלפחד – שמצינו בפרשה הקודמת – שהקב"ה הסכים לטענתן, ואומר הפסוק (במדבר כז, ז): "**כֵּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דֹּבְרֹת**", ואיתא שם ברש"י: **'אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹדֶה לְדִבְרָיו'**; ולעניינינו: **"'כֵּן' בְּנוֹת צְלָפְחָד דֹּבְרֹת"** היינו שהדיבור שלהן הוא כמו שצריך להיות! הן צודקות! ומותר להן לקבל חלק בארץ ישראל...

הכלל, אם בבית יש רוגע, יש דיבורים טובים, יש שיחה משותפת, אין צעקות, אין מריבות, אין מהפכה, כך תדע את **'מעמד השכינה'** – שהיא שורה במקום טוב, ותהיה שמח! **ותדע, שבנין הבית שלך הוא חלק מבנין ביהמ"ק!** וכל אחד יש לו חלק בזה, **בכל בית!** הפסוק אומר (שמות כה, ח): "**וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם**" – בתוך הבית של האדם צריך שיהיה בנין ביהמ"ק! איך? אם יש דיבורים טובים בבית, וכמובן – זה לא מחייב שככה זה **'בתמידות'**, אבל לפחות שזוהי הדרך! אם יש אילו חילוקי דעות – איך מנהלים את זה? אם יש צעקות, מריבות, השפלות וזלזולים – זו מעמד השכינה שם, ה' ישמור... משא"כ אם מדברים דיבורים טובים, **וזה לא אומר שמוכרח שיהיה כל דבר מסודר 'על המקום', ואכן**

ישנם חילוקי דעות, אבל מדברים ביחד בישוב הדעת, מסבירים אחד לשני, מפייסים אחד את השני, אזי אז ׳מעמד השכינה׳!

זה מה שאומר רבינו כאן: ״**רְאוּי לָנוּ שֶׁלֹּא לְעַכֵּב, חַס וְשָׁלוֹם, בְּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ**״ – אם הבית שלי בסדר, זאת אומרת שאני עושה את הכל שיהיה שלום ואהבה בתוך הבית, שיהיה חינוך קדוש, תהא שמחה ואמונה, אמונת חכמים, אם כך אתה בונה את הבית שלך, **אתה יודע שאינך גורם עיכוב בנין ביהמ״ק!**

ובזה ישנו סיפור נפלא על **הרה״ק בעל ׳מנחת אלעזר׳ ממונקאטש זי״ע**, שהוא עשה פעם נסיעה לארץ ישראל [בשנת תר״ץ], ואחת מן המטרות שלו היתה להיפגש עם **הסבא קדישא ר׳ שלמה אליעזר אלפנדרי זי״ע** [שהיה אז זקן מופלג, קרוב למאה ועשר שנים]; הרבי ממונקאטש היה מתכתב אִתּוֹ הרבה, ורצה מאד להיפגש עמו, וזה ממש כדוגמת הבעש״ט הקדוש שרצה להיפגש עם האור החיים הקדוש, כי הרבי ממונקאטש היה אדמו״ר חסידי, גאון קדוש, והוא התוודע מגדולתו של ר׳ שלמה אליעזר אלפנדרי – שהיה מגדולי הספרדים, ונודע שמו לתהילה, והיה רב גדול בכמה מדינות שונות, עד שהגיע לארץ ישראל, וגם פה שימש כרב גדול ומפורסם, והרבי ממונקאטש רצה מאד להיפגש עמו, והיה בזה פלא גדול, כי ממש כמה ימים אחר שנפגשו ביחד – הסבא קדישא נפטר. אך קודם לכן, היה אצלו הרבי ממונקאטש כמה פעמים, וישבו יחדיו משך כמה שעות בכל פעם.

באחת מהפעמים שהגיע הרבי ממונקאטש אל הסבא קדישא, הסתגרו שני הצדיקים יחדיו בתוך החדר, וביקשו מכל הנוכחים לצאת לחוץ, וכמובן – הרבי ממונקאטש רצה לדבר עמו דברים מאד גדולים, ואכן התחיל לדבר אִתּוֹ מענייני הגאולה, ושאל את הסבא קדישא מתי יתגלה המשיח.

הסבא קדישא החל מאד להתאנח מתוך בכי, ושאל הרבי ממונקאטש מדוע כך הסבא קדישא מגיב, ענה ואמר לו הסבא קדישא – וזה ממש כדברי רבינו בתורה זו: ׳**ומה נעשה שיש המעכבים את ביאת המשיח׳...**

תגובתו של הרבי ממונקאטש היתה למחזה נורא ונפלא: לפתע פרץ הרבי בבכיה[2], וביקש: ׳**שהצדיק יגיד האם אני לא זה שמעכב את המשיח מלבוא?׳...** איזה לב–נשבר שיכול

2. אכן לא היה איש עמם בהתוועדם יחד, ובכל זאת אנחנו יודעים מכל זה, כי השמש של הרבי ממונקאטש השאיר סדק בדלת החדר, וכך היה יכול לשמוע, וכתב את זה.

להיות לצדיק! אדמו"ר שהיה גאון כ"כ גדול, וכתב ספרים מופלאים, והיה מנהיג בישראל, צדיק קדוש, והוא בוכה לפני הסבא קדישא האם הוא לא מאלו שמעכבים את משיח מלבוא...

זה מה שאומר פה רבינו גבי עיכוב בנין ביהמ"ק, שרבינו מעורר אותנו שלא נטעה את עצמנו, שנראה ונשגיח שמצידנו לא יהיה עיכוב בנין ביהמ"ק; **זכית ב"ה להתחתן, יש לך בית, ראה שהבית לא יהיה ח"ו סתירה לבנין ביהמ"ק! אנחנו צריכים 'לבנות' את ביהמ"ק, ולא 'לסתור' ח"ו!** ו'לבנות' אין הכוונה לקחת לְבֵנִים ולהתחיל לבנות את ביהמ"ק, הרי אסור 'לעלות בחומה', יש את שלושת השבועות שהשביע הקב"ה את ישראל – שלא ידחו את הקץ, לא יכולים ללכת לירושלים, לקחת כלי עבודה ולהתחיל לבנות... זה אסור לנו! עד שלא מגיע אליהו הנביא ומלך המשיח, אסור לנו לעשות את זה... אבל מה אנחנו **'כן'** יכולים **'ומחויבים'** לעשות? שהבית הפרטי שלנו יהיה ביהמ"ק! זה **'כן'**! שם תיקח את כל כלי העבודה שצריכים לזה, ותעשה את הכל בשביל זה... ראה שהבית יהיה בית נקי, קדוש וטהור, תזרוק ממנו את כל המכשירים הטמאים, ותראה שיהיה תמיד שלום ואהבה בבית; **ואז אתה יכול להיות בטוח, שאינך מעכב ח"ו את בנין ביהמ"ק...**

ממשיך רבינו בדבריו הקדושים ואומר: "רַק לְהִשְׁתַּדֵּל בְּבִנְיָנוֹ"; כלומר, רבינו נקט ב' עניינים, שהם בבחינת "**סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב**": תחילה – לראות שלא לעכב את בנין ביהמ"ק, ושנית – להשתדל בבנינו!

וממשיך רבינו לומר, שזה העניין של אמירת תיקון חצות, שזה ענין של רצונות וכיסופים: "**רבש"ע, כמה אנחנו צריכים את ביהמ"ק! כמה זה חסר לנו! כמה היינו כבר רוצים תמיד להרגיש את נועם זיו השכינה הקדושה שמאיר תמיד בכל העולמות, והיינו כבר רוצים להגיע לזה!**"... ואכן, אנחנו צריכים להתחיל עם עצמנו – כל אחד ואחד, ויחד עם זאת להתפלל על כל העולם כולו, שיתגלה כבודו יתברך בכל העולם, שזה כל התפילות שלנו שאנו מתפללים – "לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי" וכו', אבל עם מה מתחילים? אדם יגיד: 'צריך להתפלל על כולם? אלך להחזיר את כולם בתשובה'... **אבל מה עם עצמך?!...** 'לא... ממני כבר אין מה לדבר'... אתה רוצה לקרב את כולם, ומעצמך 'אין על מה לדבר'? זה לא ילך... אתה יכול

להפיץ ספרי רבינו – בסדר, זאת לא סתירה, אבל לא להגיד שממך כבר לא מדברים... את זה אסור להגיד! אדרבה, כשאתה מתבודד להקב"ה, תגיד: **"רבש"ע, אני רוצה להחזיר את כולם בתשובה, ואני בתוכם! אני ג"כ רוצה לחזור בתשובה!"** ואם אני מפיץ – אני מבקש: **"רבש"ע, שבזכות ההפצה הזאת אזכה שזה ישפיע גם עליי!"...**

וכך יתקיים העניין של **'אור ישר ואור חוזר'** (עי' ליקו"מ ח"א סי' קפד), **אני** מְשַׁדֵּר אור בחוץ, וזה חוזר **אליי! כשאדם מדבר דיבורי אמונה ויראת שמים עם אנשים – שזה הדבר הכי גדול, להפיץ אור רבינו ולדבר מדברי רבינו, כי הרבה אנשים אף פעם לא שמעו מדיבורים כאלו – כשאתה מדבר לאנשים, זה חוזר אליך!** ומסביר רבינו שם, שזה כמו שזורקים כדור לקיר – וזה חוזר אליך, כן אתה מדבר, ובעז"ה זה עושה רושם אצל מי ששומע, אבל באותו זמן **'ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר'** – האוזניים שלך ג"כ שומעות מה שאתה מדבר! בתוך השיחה שאתה מדבר עם השני – או עם עוד רבים שומעים – אתה שָׁם האוזניים שלך ג"כ שם, וזה בבחינת **"דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב"**, שפירושו בפשטות, הדברים יוצאים מהלב שלי ונכנסים ללב של השני, אך מפרש הרבי ר' אלימלך זי"ע: **'דברים היוצאים מן הלב' חוזרים ו'נכנסים אל הלב' של האדם בעצמו! ואכן כך היא המציאות, שאדם שמעורר אנשים אחרים, פתאום הוא שומע בעצמו מה הוא אומר, וזה עושה עליו רושם גדול...**

ועל כן אם אדם חושב: 'מה לי לדבר עם אחרים? הרי אני בעצמי לא כ"כ זוכה לקיים'... **זה בסדר! אתה תוציא את הדיבורים מהפה שלך, ואתה תשים את האוזניים שלך ג"כ בתוך הציבור שיושבים ושומעים את הדברים, וגם האוזניים שלך שומעות, ואתה עושה תשובה עם כולם ביחד... אתה ג"כ מאלה שרוצים לחזור בתשובה!**

זה מה שמגלה לנו רבינו, את הכח הגדול של ימים אלו – **ימי בין המצרים**, שהצער והאבלות שלנו הם לא בדרך שלילית – עצבות ומרה שחורה, ושוב נאמר: ההלכות של ימים אלו, בוודאי צריכים לקיים, בשבוע הבא כבר יהיה ראש חודש מנחם-אב, וכבר לא אוכלים בשר, וכן שאר האיסורים של ימים אלו – שלא מסתפרים, לא שומעים כלי שיר, וכן

כל ההלכות, ומה זה בא להגיד לאדם? שיהיה בעצבות ומרה שחורה?! לא ולא!

בסוף מסכת תענית, אומרת הגמרא (דף כ"ט.): "**בְּשֵׁם שֶׁמְּשַׁנְּכִנַּם אָב מְמַעֲטִין בְּשִׂמְחָה כָּךְ מְשַׁנְּכִנַּם אַדָּר מַרְבִּין בְּשִׂמְחָה**" [אלו שזוכים ללמוד מסכת תענית בימים אלו, עוד מעט יגיעו לזה]; מפרש החוזה מלובלין זי"ע: '**משנכנם רב ממעטין**' – וכאן שֵׁם 'פְּסִיק', וממשיך: '**בשמחה**'! היינו שאדם צריך '**למעט**', שזוהי העבודה של האדם – שיראה באיזו דרך '**למעט את עצמו**'! הפסוק אומר (דברים ז, ז): "**אַתֶּם** 'הַמְעַט' **מִכָּל** הָעַמִּים", שזו המעלה של עם ישראל, שיש להם את הכח הזה – למעט את עצמם!

יש שיחה מרבינו ז"ל, שאמר: '**מעט ג"כ טוב**', שזה העניין של ה'**מעט**' – שאדם זוכה **למעט** את עצמו! וזה הולך ביחד עם הפירוש הפשוט של השיחה הזאת – שהכוונה שאדם יחייה את עצמו אפילו עם '**מעט**' שהוא עושה, כי זה הולך ביחד: אצל רוב בני אדם, תמיד מסתכלים על '**הרבה**', בגשמיות בוודאי – הרבה כסף, הרבה אוכל וכו', ו'קצת' לא מספיק לו... וכן הוא ברוחניות: שאדם רוצה ללמוד הרבה – משך כמה שעות ברציפות, ללמוד כמה וכמה שיעורים בתורה, להתפלל עם חיות וטעם, לתת הרבה כסף לצדקה, זה מה שחשוב לו... אבל ללמוד רק כמה דקות? להגיד שנים מקרא ואחד תרגום? פרק משניות אחד? זה לוקח כמה דקות סה"כ... זה לא חשוב אצלו... **אבל רבינו לימד אותנו שגם המעט הוא טוב!** ומה ש'הרבה' זה חשוב, כי זה מחובר עם הרבה 'מעט'... אם מחברים הרבה 'מעטים' – נעשה 'טוב'! מה הכוונה? '**מעט**' בגימטריא **119**, '**טוב**' בגימטריא **17**, כמה פעמים נכנם **17** כדי להגיע ל**119**? בדיוק **7**. נמצא, שהמילה '**טוב**' נכנסת **שבע פעמים** בתוך '**מעט**', וזה כל הסוד האמור: ה'**מעט**' הזה מחובר משבע פעמים '**טוב**'! ו'שבע' הוא מספר מיוחד, כי הכל בנוי על 'שבע' – שבע ימי שבתא, שבע מידות וספירות וכו', וזהו: "'**מעט**' **ג"כ** '**טוב**'" – תזכור שה'**מעט**' הזה הוא '**טוב**' – הוא מחובר מהרבה '**טוב**'!

ולכן, אדם צריך לשמוח עם כל 'טוב' שהוא זוכה לרכוש, אפילו כמה דקות! הנה אתה בעבודה, או באמצע נסיעה, ואתה יכול לחטוף איזה לימוד קטן – **שזה יהיה חשוב אצלך!** אתה לא יודע כמה זה חשוב בשמים! וזה יביא אותך

לכל הדברים שאתה רוצה להגיע... זוהי השיחה של "**מעט ג"כ טוב**", ואשרי הזוכה להיות חזק בזה! אבל רוב בני אדם לא חשוב זאת בעיניהם, וזה מה שרבינו מלמד אותנו: שצריכים להתחזק בכל מיני אפנים, והעיקר – **שתזכה פעם ולתמיד לשבור את הישות!** שזה העניין של '**מעט**' – מידת הענווה והשפלות, שאתה יכול **למעט את עצמך!**

זה הפירוש של "**משנכנס אב ממעטין בשמחה**", אומר החוזה מלובלין: "**משנכנס אב ממעטין**" – אדם צריך להגיע ל'**מעט**'! ופירשו צדיקים: "**משנכנס אב**" – כשהאבא נכנס, אזי אפשר לאדם להבין היטב מה זה "**ממעטין**"... כי אפילו אדם שהוא לא רגיל לזה, אם יש לו דרך–ארץ, ויש לו אבא ב"ה, והנה האבא נכנס – הרי זה כמו שנכנס המלך, ולפני האבא – ירגיש הבן עפ"י רוב איזו הכנעה... אצל אחרים שנמצאים שם – אולי לו, אבל הוא בעצמו מרגיש – 'הרי זה אבא שלי'... כי כשאדם רואה את האבא, זה כבר מכנים באדם סוג של שפלות...

וזה החודש שאנחנו מברכים בעז"ה בשבת זו [וביום שני הבא יהיה ראש חודש], שהוא נקרא '**מנחם אב**',

ופירשו צדיקים שזה דו–סטרי: **האב מנחם אותנו, ואנחנו – כביכול – מנחמים את האבא, את הקב"ה!** זהו '**מנחם אב**' – ענין הנחמה, שנזכה להגיע לבנין ביהמ"ק, ואז נזכה לנחמה אמיתית!

ומהי הנחמה? שאדם יזכה לשבור את הישות שלו! ואכן, זה מאד קשה להגיע אל ה'**מעט**' הזה, זה לא דבר קל, וכמה אדם צריך לעבוד על זה, לבקש תמיד מהקב"ה: "**רבש"ע, תעקור ממני את הישות הזאת!**", שאת זה יכולים לפעול רק בתפילה!

קודם הסתלקותו, שאלו את הבעש"ט הקדוש: לאיזה צדיק להתקרב אחר הסתלקותכם? ענה הבעש"ט ואמר: '**צדיק שיתן לכם עצות איך לזכות לענוה**' – למשל: תלך כפוף, שב בין תנור לכירים, חבוש כובע מעוך... זה הכל 'בלוף'! '**זה שקר אחד גדול!**'. המשיך הבעש"ט ואמר: '**אבל הצדיק שיגיד לכם שאי–אפשר לבוא לידי שפלות וענוה אלא רק ע"י תפילה ובקשה להקב"ה, תדעו שהוא צדיק אמיתי!**'.

ואז שמעו התלמידים את המגיד ממעזריטש זי"ע שדרש על הפסוק (בראשית טו, ב): "**ה' אלקים מַה תִּתֶּן**

לִי וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי" [שאת זה אמר אברהם אבינו לפניו יתברך, על שלא זכה עדיין לילדים], פירש המגיד ממעזריטש: **"ה' אלקים 'מה' תִּתֶּן לִי"** – תן לי את המידה של **'מה'**, שהיא ענוה ושפלות, בחינת **"מה אנו, מה חיינו"**; **"רבש"ע, 'מה' תִּתֶּן לִי – רק אתה יכול לתת לי את ה'מה' הזה!** המשיך המגיד ודרש: **"וְאָנֹכִי"** – אם יש לאדם אנוכיות וגאות, אזי **"הוֹלֵךְ עֲרִירִי"**, רח"ל... זה לא שווה שום דבר!

שמעו זאת התלמידים וידעו שהמגיד ממעזריטש הוא צדיק אמיתי.

והכלל שצריכים לעבוד על זה הרבה מאד, שאדם יעקור מעצמו את זה לגמרי! ולא שיאמר 'אין לי כ"כ'... **אין דבר כזה! זו עבודת החיים – שאדם יזכה לעקור מעצמו את הישות הזאת, ובזה יהיו לו רפואות וישועות בכל העניינים...**

מה הבעיה של אדם בכל ענייני החיים? הישות! זה מסתיר לפניו את הכל! הוא נוסע והולך, ופתאום הוא נתקע בקיר... מה ה'קיר' הזה? ה'ישות' שלו! הוא אומר "זה וזה לא מתאים לי', 'וכי ההוא יגיד לי מה לעשות?'... כי אז הוא כבר מאבד את הכל... משא"כ אדם שזוכה לעבוד על הנקודה הזאת של "כִּי אַתֶּם הַמְעַט" – אתם יכולים להמעיט את עצמכם! לעם ישראל יש את הכח הזה! ואפילו שמרימים אותם – הם זוכים ליותר ענוה!

שזה המסופר בסיפור שרבינו סיפר **'ממלך ענו'** [מעשה ו' בסיפורי מעשיות], וכמובא בסוף הסיפור, שהגיע הֶעָנָו אל המלך, והתחיל לומר להמלך: **"עַל מִי אַתָּה מָלֶךְ? שֶׁהַמְּדִינָה מְלֵאָה שְׁקָרִים כֻּלָּהּ, מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, וְאֵין בָּהּ שׁוּם אֱמֶת. וְהִתְחִיל לְסַפֵּר כָּל הַשְּׁקָרִים שֶׁל הַמְּדִינָה"**; והוסיף ואמר הֶעָנָו: **"בִּשְׁבִיל זֶה אַתָּה רָחוֹק מֵהֶם, מֵחֲמַת שֶׁאֵין אַתָּה יָכוֹל לִסְבֹּל הַשֶּׁקֶר שֶׁל הַמְּדִינָה"** – ולכן יושב המלך תחת הווילון. וממשיך רבינו לספר שם: **"וְהִתְחִיל לְשַׁבֵּחַ הַמֶּלֶךְ מְאֹד מְאֹד"** על שהוא רחוק מאנשי המדינה, כי אין לו שום שייכות למעשיהם הרעים. אומר רבינו: **"וְהַמֶּלֶךְ, מֵחֲמַת שֶׁחָיָה עָנָו מְאֹד, וּבִמְקוֹם גְּדֻלָּתוֹ שָׁם עַנְוְתָנוּתוֹ, כִּי כֵן דֶּרֶךְ הֶעָנָו, שֶׁבְּכָל מַה שֶּׁמְּשַׁבְּחִין וּמְגַדְּלִין אוֹתוֹ יוֹתֵר, נַעֲשֶׂה קָטָן וְעָנָו יוֹתֵר, וּמֵחֲמַת גֹּדֶל הַשֶּׁבַח שֶׁל הֶחָכָם, שֶׁשִּׁבַּח וְגִדֵּל אֶת הַמֶּלֶךְ, בָּא הַמֶּלֶךְ בַּעֲנִיּוּת וְקַטְנוּת מְאֹד, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה אַיִן מַמָּשׁ, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק, וְהִשְׁלִיךְ אֶת הַוִּילוֹן לִרְאוֹת אֶת אוֹתוֹ הֶחָכָם, מִי**

הוּא זֶה שֶׁהוּא יוֹדֵעַ וּמֵבִין כָּל זֹאת. וְנִתְגַּלָּה פָּנָיו, וְרָאָה אוֹתוֹ חֶחְכָּם, וְהֵבִיא הַפַּאטְרָעט שֶׁלּוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ" – כי אותו עָנָו רצה לעשות תמונת ציורו של המלך, אבל לא היה יכול לגשת, מחמת שהיה מוסתר תחת הווילון, אבל מחמת שידע את האמת, וזכה לשבח כ"כ את המלך, התגלה לו המלך...

זו העבודה שלנו, שאנחנו צריכים כ"כ הרבה לבקש מהקב"ה שנזכה לבטל את הישות הזאת המעכבת אותנו מכל מיני דברים טובים, וכאמור – האדם בעצמו לא יודע שהוא משוגע... הוא חושב 'אני בסדר'... ואשרי אדם שיכול לבטל את הישות שלו!

ובזה נבין היטב את הקשר לפרשת השבוע; ברוב השנים, פרשיות '**מטות מסעי**' הן מחוברות, ומלאות בכמה וכמה עניינים נפלאים, שבזה אנחנו מסיימים את **ספר במדבר** – 'חֲזַק', וכך קוראים לפרשת השבוע: 'מַטּוֹת מַסְעֵי – חֲזַק', ולפי מה שדיברנו – יש לנו הבנה טובה בעזרת ה' בעניין חיבור שמות פרשה זו – 'מַטּוֹת מַסְעֵי – חֲזַק':

'מַטּוֹת' זה העניין האמור של ענוה ושפלות, שאדם יכול **להטות** ולכפוף את עצמו, וכמאמרם ז"ל (תענית כ.): **"לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם רַךְ כַּקָּנֶה וְאַל יְהֵא קָשֶׁה כָּאֶרֶז"**; ואל לו לאדם לפחד שאם הוא יהיה כמו 'קנה' – ישברו אותו, **לא ולא! לא יוכלו לשבור אותך!** וכמו שהגמרא שם ממשיכה לספר על ר' אלעזר בן ר' שמעון, שהזדמן לפניו איזה אדם מכוער ביותר, ואמר לו ר' אלעזר כמה מעוכר הוא וכו', ולימדו אליהו הנביא [כמבואר בתום' שם]: **"לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם רַךְ כַּקָּנֶה"**; מסבירה הגמ', כי דרך הקנה שמכופף עצמו בכל רוח שבאה, הוא מחזיק מעמד ולא נשבר, ותכף כשכלה הרוח – הוא נזדקף בחזרה, משא"כ ארז, כשבאה רוח חזקה – היא שוברת אותו...

זה העניין שאדם יכפוף **ויטה** את עצמו, וכמה צריך אדם לקנות לעצמו את המידה הזאת, הם '**עם עצמו**': האדם יש לו כל מיני טענות ו'מצפונים' על עצמו, אבל תכפוף את עצמך! אל 'תרד' כ"כ על עצמך! תמחל! **עבר עליך משהו, נכשלת ונפלת, אבל תקום! היתה רוח חזקה שעברה עליך, ואכן נשפלת עד הקרקע, אך הנה זה עבר – ועכשיו תקום!**

בבית – קיבלת איזו השפלה, ולא משנה האם אתה הצודק או אשתך צודקת, קיבלת השפלה, אם תהיה כמו

ארז, ותעמוד חזק ויציב ללא שום הכנעה – הנה שברו אותך... ועכשיו מה תעשה?... צריכים שוב לנטוע באדמה ארז חדש, וכמה זמן יקח עד שזה יתגדל... **משא"כ אם היית "רַךְ כַּקָּנֶה" אזי אפילו אם קיבלת איז והשפלה – 'בלעת' את זה... לא נורא... ותכף כשזה חולף ועובר – הנה אתה קם חזרה, ולא ניכר שהיה בכלל משהו... אך לפני כמה דקות היתה 'רוח סערה', אבל היא הפסיקה, והנה הקנה עומד ברוב יופיו, כאילו לא ארע דבר...**

זו מעלת האדם שיכול להגיע לעניין של 'מַטות', וזה החיבור ל'מַסָעֵי': הרי אתה רוצה להגיע לאיזו מטרה, שמת לך ב'ווייז' יעד: **'להגיע לגן-עדן'**! והנה ה'ווייז' מראה לך את המסלול, אבל הוא מגלה לך: **'מַטות'!** אתה רוצה להגיע ל'מַסָעֵי'? אתה רוצה לנסוע? בסדר, תמלא את ה'טנק' של הדלק, תהיה חזק, ותתחיל עם **'מַטות'** – תתחיל **להטות** את עצמך, תשפיל את עצמך, אל תהיה **"קָשֶׁה כָּאֶרֶז"**! ואם קיבלת ביזיון – תבליג ותשתוק, אל תגיד 'אני אחזיר', כי אם אתה תחזיר – אתה תקבל כפול, ואח"כ תישבר לגמרי... לא תגיע לשום מקום! משא"כ אם אתה יכול לקיים **'מַטות'** – להטות את עצמך!

פותחת הפרשה: **"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטות לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל "** – משה רבינו, הצדיק, מדבר לבני ישראל שהם **"רָאשֵׁי הַמַּטות"** – אלו שיודעים **להטות** את **הראש** שלהם! כי זה בעיקר מה שצריכים – להטות את **הראש**, כי הראש מרמז על המוח והנשמה של האדם, ולא שאדם יטה ויכפוף את עצמו ע"מ שמישהו אחר ייכשל בגללו, וכמו שמצוי כזה 'תרגיל', שיש בני אדם רצים, ומישהו מכופף את עצמו פתאום, ואלו שנמצאים מאחוריו עוברים עליו ונופלים... **העיקר שהראש שלך יהיה כפוף! שתדע איך לכפוף את הראש שלך!** זהו: **"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה"** – הצדיק האמת, מדבר **"אֶל רָאשֵׁי הַמַּטות לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר"**.

וממשיך הפסוק: **"זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'"** – זה מה שהקב"ה מצוה לכם! **אתה רוצה להגיע לאיזה מקום? זו הדרך!** וזה רומז לעניין ה'**דיבור**' של האדם – **"זֶה הַדָּבָר"**, כי זה הדבר שמוליך את אותו בכל מקום! **"זֶה הַדָּבָר"** – תמיד תדבר דיבורים טובים! **"אֲשֶׁר צִוָּה ה'"** – זה מהקב"ה רוצה מאיתנו!

אדם כזה, שיכול לקיים "**רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת**" – שיכול **להטות את הראש** שלו, אזי יכול להגיע לעניין של "**אֵלֶּה מַסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**" – היא הפרשה השניה, פרשת 'מַסְעֵי'. מי שבקי בטעמים יודע, שהמילה הראשונה של פרשה זו – "**אֵלֶּה**" – יש עליה טעם שנקרא '**אזלא גרש**', ותרגומו: '**ללכת ולגרש**', ולענייננו הלימוד בזה, שאדם צריכים **ללכת** קדימה **ולגרש** את כל הקליפות והסטרא-אחרא! כך מתחילה הפרשה: "**אֵלֶּה מַסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**", והוא החיבור לפרשה הקודמת – פרשת 'מַטּוֹת', אם אתה יכול לקבל את "**מַטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**" – שאתה יודע איך 'להטות' את 'הראש' שלך, אתה תזכה ל"**אֵלֶּה מַסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**".

ובפרשה זו ישנם **מ"ב מסעות** של בני ישראל, שהם מכוונים כנגד דברים גדולים מאד מאד, כי רומז להשם הקדוש **מ"ב** – שמזכירים בתפילת "אנא בכח", שבה יש **מ"ב** תיבות [יחד עם כלליות ראשי התיבות של התפילה], שזה מרמז על החיים של האדם: **אלה המסעות והחניות הם החיים של האדם, אם אתה יודע איך להטות את עצמך, אזי "ויסעו, ויחנו, ויסעו, ויחנו" – אתה תגיע לכל מקום!**

אדם לא יודע להיכן הוא צריך להגיע, ומן השמים מוליכים את האדם, ואדם אומר 'אני לא רוצה ללכת'... אז על זה איתא בגמ' (שבת פט:) גבי יעקב אבינו, שאם לא היה יורד למצרים בדרך הסיפור על יוסף וְאֶחָיו, היו צריכים להוריד אותו בשלשלאות של ברזל... יעקב אבינו צדיק האמת, לכן הוא ידע שאם הקב"ה מנהיג כך – אני הולך! וכן אצל כל אחד ואחד, וכדאיתא בספה"ק, שאת כל אלו מ"ב המסעות – אדם עובר בימי חייו, ואיך הוא יוכל להגיע אל היעד בלי להישבר? ע"י 'מטות'!

וכמובן, לא מדובר שאדם ילך ויכנים עצמו למקום סכנה, אלא כשרואה שמן השמים מסובבים לו איזו נסיעה, וכמובא בשיחות הר"ן (סימן פה), שאם יש לפני האדם איזו נסיעה, ורואה שמן השמים מסובבים לכך – שלא יתעקש; ושוב – לא שאדם יכנים עצמו למקום סכנה, אלא הנה הגעת לאיזה מקום – אל תתלונן למה אתה שם וכו', אלא תדע נאמנה: **אם אתה עכשיו במקום הזה, ואתה בנסיעה זו, תכפוף את עצמך, ותהיה חזק!** שזה החיבור של 'מַטּוֹת מַסְעֵי – חֲזַק', שתהא לך **התחזקות** עצומה, ותדע שזה הרצון של הקב"ה!

אלו הם **שלושת השבועות** האלו, שבהם אנחנו בנסיעה קדושה לבנין ביהמ״ק, ואנחנו רוצים שהבית שלנו יהיה **׳מקדש מעט׳** – בנין ביהמ״ק! אבל כדי להגיע לזה, צריכים ענין של הכנעה – תכופף את עצמך! תקבל באהבה! **לא מוכרחים לענות!** ואם אתה צריך עזרה – תבקש עזרה! אל תתעקש ותעמוד על שלך, **תבקש עזרה! זה לא שום בושה! הבושה הכי גדולה היא שאדם חושב ׳אצלי הכל בסדר׳, ואח״כ הוא רואה בעצמו מה קורה... זאת לא בושה לאדם לבקש עזרה – ׳אדרבה, תלמד אותי דרך! אני רוצה לשמוע! תן לי שכל איך להתנהג בחיים!׳...** אדם כזה שזוכה לעניין **׳מַטּוֹת׳** – הוא יזכה להגיע ל׳**מַסְעֵי**׳ – **״אלה מסעי בני ישראל״**, ועי״ז יזכה להיות ׳**חָזָק**׳!

הקב״ה יעזור לנו, שיתהפכו לנו כל הימים האלו לששון ושמחה, ונזכה להיות מקורבים לצדיקים, ובקרוב נזכה לראות בבנין ביהמ״ק, בביאת המשיח ובגאולה השלימה!

זכות הדפסת והפצת הגיליון

לעילוי נשמת האישה הכשרה הצדקת חינקא חיה באבא בת רבי אברהם דוב ע״ה, ולע״נ הרה״ח ר׳ בנימין ביניש בן ר׳ יחזקאל שרגא נ״י ולעילוי נשמת מיכל רונית ע״ה בת שרה ויצחק.

להצלחת בנימין בן אהרן נ״י וכל משפחתו ולהצלחת כל התורמים והעוסקים במלאכת הקודש שיחיו.

ולרפואתם המהירה של
נתן יחזקאל שרגא בן חינקא חיה באבא נ״י
הילד ישי בן סילקא יעל נ״י
ולרפואת צוריאל בן סגולה סיגלית נ״י
נעמי מרים בת חוה תחי׳
סילקא יעל בת אביבה תחי׳
משה בן אירן נ״י
מלכה בת רעות תחי׳

ולע״נ ר׳ שלמה חנוך חרש ז״ל בן ר׳ ישראל משה, האשה ליאת שרה בת מרדכי ע״ה, ר׳ יעקב דוד בן אברהם ז״ל, מרת איטה בת הירש, האישה הכשרה מרת חנה בילא בת ברוך ע״ה. ולעילוי נשמת הדסה שולמית בת יצחק מנחם שיבלט״א. לע״נ אליעזר שלמה ז״ל בן בנימין שיבלחט״א. לע״נ אהרן בן שלמה ז״ל, לע״נ הילד יהונתן ז״ל בן אושרה דינה תחי׳ ולע״נ סיוון בת אליהו ע״ה

ניתן לקבל מידי שבוע במייל את הגליון
״אשי ישראל״ בכתובת
3070817gm@gmail.com
להצטרפות לרשימה התפוצה

לתרומת עבור העלון לרפואה הצלחה וכדו׳ ניתן לפנות לטלפון: 052-7691732

breslevsheli.co.il

הודפס ׳בדפוס מוהרא״ש׳